

distributieregeling. Niet alleen maakt het dat risico's die commerciële distributeurs nu zelf weten te dekken, voortaan voor vergoeding door de overheid in aanmerking komen; ook zijn ze bang dat het aanbod erdoor verschaalt, want wie koopt er nou films aan waarvan niet bij voorbaat vaststaat of ze voor uitbrengsubsidie in aanmerking komen. Het werkt bovendien extra bureaucratie in de hand, omdat er weer een commissie in het leven geroepen moet worden die – achteraf – beoordeelt welke films subsidie krijgen. Ten slotte waarschuwen de distributeurs voor het effect dat de regeling op door gemeentes gesubsidieerde filmhuizen kan hebben, als die zich qua programmering straks minder weten te onderscheiden van andere bioscopen, waarmee de legitimiteit van hun overheidssteun in het geding zou kunnen komen.

Onderliggende aanleiding voor het voorstel is de verwaterende scheiding tussen commerciële en artistieke distributeurs en vertoners. Waar de commerciële door de aankoop van pakketten films steeds vaker ook kunstzinnige films op het menu hebben staan, bracht een artistieke distributeur als Cinemien de afgelopen periode ook grotere titels uit als **Festen** van Thomas Vinterberg, **8 femmes** en **Swimming Pool** van François Ozon en **Goodbye, Lenin!** van Wolfgang Becker. Dergelijke succesnummers ondermijnen het bestaande subsidierecht van Cinemien, omdat de steun is bedoeld voor films die zonder bijstand niet in de Nederlandse bioscopen zouden worden uitgebracht.

Op dit punt wringt de schoen in gesubsidieerd filmland: omdat een nieuwe benadering niet past in de bestaande subsidiestructuur, wordt innovatie ontmoedigd. Maar dat het onderscheid tussen commercie en artistieke niet alleen een papieren kwestie is, bleek op een discussieavond die **De Filmkrant** en Het Ketelhuis eind april organiseerden naar aanleiding van het Raadsadvies. Daar viel alleen al het verschil in taalgebruik van 'commerciële' en 'gesubsidieerde' op. De 'commerciële' spraken er zonder omhaal in begrijpelijk Nederlands, waar de 'gesubsidi-

eerden' zich onverstaaenbaar maakten in omslachtig jargon. Waar voeling met de wereld om hen heen voor commerciële filmbedrijven een eerste levensbehoefte is, bestaat er bij gesubsidieerde instellingen vooral de drang om de contacten met de subsidieverstrekking optimaal te houden. Het behoeft geen uitleg dat dat geen gedurfde uitspraken of plannen oplevert.

Het berijden van de eigen stokpaardjes en behoud van de status quo staan voorop. In dat opzicht wordt de tweedeling commercieel-kunstzinnig in de filmsector steeds groter, terwijl de kunstzinnigen paradoxaal genoeg de kunst wel degelijk van de commerciële proberen af te krijgen nauwelijks genoeg is om van te blijven bestaan, en omdat over het onderscheid tussen commercieel en kunstzinnig te discussiëren valt. Anderzijds kruipt de commercie richting kunstzinnig aanbod als blijkt dat daar succes te behalen valt. Dat die twee elkaar niet in de weg hoeven te staan, bewijst volgens Aalbæk Jensen de situatie in Denemarken, waar de arthouse-scene in het commerciële circuit is geïncorporeerd door te werken met doelgroepfilms naar leeftijd en opleiding.

Het valt de Raad aan te rekenen dat hij niet onderkent deel te zijn van het probleem zolang de voorwaarden die hij schept geen einde maken aan het navelstaren in de sector. Subsidie maakt voorzichtig, gemakzuchtig en gedesillusioneerd, zo lijkt het wel. 'Ik snap er al jaren geen snars meer van,' zei regisseur Martin Koolhoven in een door hem uitgesproken column op voornoemde discussieavond. 'Maar ja, ik praat dan ook niet over "beoordelingskaders", "niet-complementaire instrumenten", laat staan over "sector-overschrijdende thema's".'

Karin Wolfs is freelance filmjournalist.

Ze is onder andere redacteur van De Filmkrant en correspondent voor de Britse filmbusinessite ScreenDaily.

Verslag

Anita Twaalfhoven

Paul Verhoeven is terug!

De Dutch Directors Guild organiseerde op 25 maart 'Een avond met Paul Verhoeven', die na 'The American Dream' zijn blik ook weer op Nederland heeft gevestigd. In de Amsterdamse Balie sprak hij voor een publiek van tweehonderd man met Rudolf van den Berg over het vak en de voor- en nadelen van filmen in Hollywood.

Door de geluidsboxen in de grote zaal van De Balie klinkt het in- en uitademen van Sharon Stone en even later verschijnt ze, verward in een hevige liefdesspel met Michael Douglas, naakt op het witte doek. Rudolf van den Berg en Paul Verhoeven belichten de overgangen tussen de verschillende 'cuts'. Die horen in deze scène heel snel en staccato te zijn, benadrukt Verhoeven: 'Cut! Cut! Cut!' Tekeningen uit het storyboard doorsnijden het beeld en laten zien dat vooral in seks- en vechtschènes elk beeld tot in het kleinste detail vastligt, om de acteurs houvast te geven en een gevoel van gêne in het ene geval en ongelukken in het andere geval, te voorkomen.

Een avondje naar Paul Verhoeven luisteren moet een feest zijn voor roddeljournalisten. Zo was MICHAEL DOUGLAS RAZEND JALOERS, omdat de camera's veel vaker op 'D-actrice' SHARON STONE waren gericht dan op hem, en PAUL VERHOEVEN kwam met een torenhoge bloeddruk in het ZIEKENHUIS terecht. En dan vertel ik nog lang niet alles over de gebeurtenissen achter de schermen van **Basic Instinct**.

Maar ondanks de roem en het grote geld – voor **Total Recall** twee miljoen dollar, tegenover 20.000 gulden voor de kaskraker **Turks Fruit** – is Nederlands meest bekende regisseur tijdelijk terug in het land om de film **Zwartboek** te maken.

Filmen in de States biedt mogelijkheden en beperkingen, zo blijkt uit de terugblik op zijn carrière. Steeds vaker kreeg Verhoeven scripts

voor sciencefiction- en actiefilms toegespeeld en lag de keuze voor de hoofdrollen al vast. Zo hoorde 'Arnold' (Schwarzenegger) bij de deals voor **Robocop** en **Total Recall**, maar ook Michael Douglas was al gevraagd voordat Verhoeven het script voor **Basic Instinct** onder ogen kreeg. 'Ik moest hem en aarde bewegen om hem te overtuigen van de keuze voor Sharon Stone als tegenspeelster.' Zij was, in tegenstelling tot Michelle Pfeiffer – die eerder gevraagd was, maar het script te ver vond gaan – een nog een onbekende actrice. 'Sharon is geknipt voor deze rol en dat wist ik, want ik had al eerder met haar gewerkt.'

Kwetsbare regisseur Verhoeven vertelt dat de productie van films bijna volledig in handen is gekomen van de grote commerciële 'companies', die de regisseur formulefilms in de maag splitsen. 'Als ik word gevraagd voor een film, is het plan al rond en hoef ik de opdracht in feite alleen nog uit te voeren. De kleinere bedrijven, die de regisseur vrijlaten, zijn deels failliet gegaan. Ik ben gaan filmen omdat het om "kunst" gaat. Maar dat idee is in het Amerika van nu onmogelijk vast te houden. Het werd op den duur heel moeilijk projecten te vinden die mij buitengewoon interesseerden. De projecten die een link hadden met mijn Europese werk, zoals **Turks Fruit** of **De vierde man**, kreeg ik niet van de grond.'

Een en ander heeft ook te maken met de

kwetsbare status van de filmregisseur. ‘De deuren die ik met het succes van **Basic Instinct** had geopend, gingen door de slechte ontvangst van **Showgirls** (met Demi Moore in de hoofdrol, red.) weer dicht. De Amerikanen vonden het een “perverse en decadente film” en men was er enorm boos over. Ik heb acht onderscheidingen in ontvangst genomen voor “slechtste film”, “slechtste script”, enzovoort. Zelf ben ik er juist heel tevreden over. Het is mijn meest realistische en persoonlijke film. Als voorbereiding heb ik maandenlang Las Vegas doorkruist en op elk niveau mensen geïnterviewd over het leven van stripteasedanseressen. Maar na de ontvangst van **Showgirls** kon ik bijna niet anders dan teruggaan naar het genre van de sciencefiction- en actie-films. Daar is mijn “naam” overeind gebleven.’

Films worden vaak in een vroeg stadium getest door het publiek, dat zijn visie mag geven op de plot, de personages of het slot. Verhoeven: ‘Als je een film maakt over een vrouw die net zo promiscue is als een man, zonder dat zij “ten val komt”, fluit het publiek je terug met teksten op bordjes als “kill the bitch!” Het gevolg hiervan kan zijn dat de producent een ander einde aan de film verlangt. ‘Ik weet zeker dat ik het diffuse einde van **Basic Instinct** er op die manier niet door had gekregen bij de producent. Maar ik heb de preview kunnen voorkomen door het proces flink te vertragen, zodat er geen tijd meer voor was.’

In Europa is naar zijn idee meer ruimte om risico’s te nemen en de artistieke visie van de regisseur te volgen. Wat dreef hem desondanks naar de andere kant van de oceaan? ‘Het lagere budget voor films was uiteindelijk niet het probleem. Of je nu een ton of tien miljoen tot je beschikking hebt, het is altijd “te weinig”. Ook was ik heel tevreden met de crew en cast die ik in Nederland had opgebouwd. Maar het filmfonds was indertijd dermate “fascistisch links” georiënteerd dat je geen geld kreeg als het niet in het politiek correcte straatje van het fonds paste. De linkse dogma’s met betrekking tot sociaal relevante kunst staan mij tegen. Een film moet betekenis hebben, maar die blijft impliciet

uit de vorm en inhoud, niet uit een boodschapperige pretentie. Ik wilde hiervoor niet door de knieën gaan, maar ben desondanks niet met vreugde vertrokken.’ Een voortdurend verzoek om over te komen trok Verhoeven uiteindelijk over de streep. ‘Het script voor **Robocop** vond ik aanvankelijk onzin, maar bij nader inzien wilde ik het wel proberen in Amerika. Ook omdat mijn vrouw de koffers en de kinderen al had ingepakt.’

Stimulerend was de hoge mate van professionaliteit: ‘Men beheerst zijn vak en is er trots op een radertje in het geheel te zijn. Zo werkte ik samen met een editor die sinds zijn tienerjaren zijn tijd slijt in de montagekamer. Je moet specialisten zoveel mogelijk artistiek stimuleren, maar zo min mogelijk ingrijpen in het proces. Dat is ook niet nodig, alles is altijd tot in de puntjes geregeld. Tijdens het draaien van **Soldaat van Oranje** kwamen in plaats van de geplande vierhonderd figuranten slechts veertig man opdraven. Zoiets is in Amerika ondenkbaar.’

Maar nu is het ‘de bloeitijd van de Nederlandse film’ en over de gehele linie is de professionaliteit toegenomen, vindt Verhoeven. ‘Betere opleidingen, betere crews en meer ervaring met het vak. Wat dat betreft hebben de cv’s veel goed gedaan.’ Nu de overheid gestopt is met het filmstimuleringsbeleid en het einde van de cv-regeling in zicht is, ziet hij de toekomst echter somber in: ‘Men lijkt te denken dat de filmcultuur wel afgeschaft kan worden, ten gunste van Hollywood.’

Zwartboek draait hij in Nederland voor een gepland budget van negen miljoen euro, voor Nederlandse begrippen extreem hoog, voor Verhoeven bijzonder laag. De film, met in de hoofdrol Carice van Houten, is een detectivestory over verraad tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ziet hij er tegenop om in Nederland met een voor hem laag budget te werken, vraagt een regisseur in de zaal. ‘Het schijnt hier mogelijk te zijn,’ zegt Verhoeven met gevoel voor understatement.

Anita Twaalfhoven is redacteur van Boekman.

Verslag

Wieke Bonnier

Wie bewaakt de waarden?

De SP organiseerde in april een discussieavond over de Kijkwijzer. Een debat over normen en waarden, taalvervuiling en ranzigheid.

De opkomst bij het debat **Normen en waarden in Omroepland** dat de SP op 22 april jongstleden organiseerde, was laag, want het debat stond nergens aangekondigd. De SP trok hieruit een wonderlijke conclusie: de drank was gratis, als een soort strafmaatregel voor de afwezigen. Het soort beloning dat soms ook wordt gegeven aan kleine kinderen, in de hoop dat ze zullen doorvertellen wat zij wél gehad hebben en de rest lekker niet.

Op het afgelopen IDFA was een documentaire te zien over het Ama-kamp in Vught – **Welcome to Holland** – waar hetzelfde werd geprobeerd toen de hele campus in opstand kwam. Het mocht niet meer baten, het kamp werd uiteindelijk gesloten. De moraal zat kennelijk ook hoog bij de SP – en dat op een avond die zou ingaan op de Kijkwijzer die het kijkgedrag van kinderen pedagogisch moet begeleiden.

Het hele politieke spectrum blijkt ineens behoefte te hebben aan een nieuwe moraal. Om die in te leiden, had voormalig diskjockey Jan Douwe Kroeske op een groot scherm Coldplay willen laten zien. Zoals het ook in de VS gaat bij partijcongressen: welke kandidaat krijgt van Bruce Springsteen toestemming om **Born in the USA** te draaien, en wat voor gezichten worden daarbij getrokken. Coldplay staat kennelijk voor het echte SP-gevoel.

Kroeske werd vijf jaar geleden weggestuurd bij de VARA, waar men behoefte had aan een nieuw gezicht. Hij ging naar de commerciële, proefde het verschil, en nu wil hij terug naar het publieke bestel. Als SP-bondgenoot lobbyt hij om een nieuw aanzien te verwerven. Kroeske is voor

bezuinigingen bij de omroepen, vanwege de bureaucratische stopverf – waar hebben we dat nog meer gehoord? Het mag alleen niet ten koste gaan van de inhoud van de programma’s, en dat zal eveneens alom met instemming worden begroet. Ook **Idols** zal immers door haar makers worden geroemd om het inhoudelijk doordachte concept.

Jan Kuitenbrouwer lichtte na Kroeskes betoog over het televisiebestel zijn bezwaren tegen de Kijkwijzer nader toe, bezwaren die hij eerder onder meer in **de Volkskrant** uitte. Kuitenbrouwer was ‘vervuld van een intense walging’ toen hij met zijn dochtertje naar de TMF Awards keek. Hij heeft de zender zelfs van zijn televisie gehaald. De VJ zei namelijk dat een van de popsterren ‘zich jarenlang met pijpen had beziggehouden’. Hij was eerst loodgieter geweest, vandaar. Kuitenbrouwer sprak van een ‘neerdrukkende ostentatieve ranzigheid’ en van ‘het zoeken van een laagste gemene deler’.

Er lijkt sprake van een heuse generatiekloof tussen Kuitenbrouwer en zijn dochter. Madonna wilde volgens hem ‘nog wel iets zeggen, al was het niet helemaal duidelijk wat, maar bij Britney Spears is de boodschap helemaal zoek’. Voor Kuitenbrouwer dan, zijn dochter kan ondertussen niet meer mee-sms’en. Terwijl het vroeger interessant en hip was om Madonna een ‘geil wijf’ te vinden, lijkt bij Kuitenbrouwer nu zijn eigen kind groot wordt de vertwijfeling toe te slaan. Normen en waarden moeten worden hersteld om de eerbaarheid van opgroeiende dochters te redden.

Kuitenbrouwer verzet zich tegen de leeftijds-